

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Методичні рекомендації
до практичних занять для здобувачів вищої освіти
другого (магістерського) рівня денної та заочної форм здобуття освіти
за спеціальністю ДЗ «Менеджмент» освітньо-професійної програми
«Управління лікувально-профілактичними закладами»

Електронний ресурс

Рецензенти:

Влада Маркова – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти Навчально-наукового інституту «Українська інженерно-педагогічна академія» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

Наталя Гончарова – доктор медичних наук, професор, професор кафедри хірургії № 2 Харківського національного медичного університету.

*Затверджено до розміщення в мережі Інтернет рішенням Науково-методичної ради
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
(протокол № 6 від 27 березня 2026 року)*

- П 68 **Правові** засади діяльності у сфері охорони здоров'я : методичні рекомендації до практичних занять для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня денної та заочної форм здобуття освіти за спеціальністю ДЗ «Менеджмент» освітньо-професійної програми «Управління лікувально-профілактичними закладами» [Електронний ресурс] / уклад. О. П. Варич, Д. В. Коваленко. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2026. – (PDF65 с.)

Методичні вказівки для проведення практичних занять з дисципліни «Правові засади діяльності у сфері охорони здоров'я» спрямовані на підвищення ефективності підготовки здобувачів освіти до практичних занять шляхом виконання практичних завдань, опрацювання рекомендованої літератури, з описом методики підготовки до виконання кожного типу завдань, що покращить рівень засвоєння основ правових знань у галузі медицини.

Метою практичних занять є формування практичних умінь та навичок, відображених у програмних результатах навчання, передбачених відповідною освітньо-професійною програмою. Видання призначене для здобувачів освіти за спеціальністю ДЗ «Менеджмент» другого (магістерського) рівня вищої освіти.

УДК 34::61](477)(075.8)

© Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, 2026

© Варич О. П., Коваленко Д. В., уклад., 2026

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	6
Розділ 1. Загальні положення.....	10
Практичне заняття 1. Поняття і система медичного права.....	10
Практичне заняття 2. Юридична регламентація медичної діяльності в Україні	15
Практичне заняття 3. Інформована згода на медичне втручання	21
Практичне заняття 4. Захист прав пацієнтів	27
Практичне заняття 5. Лікарська таємниця	33
Практичне заняття 6. Правові основи організації охорони здоров'я в Україні	40
Розділ 2. Особлива частина.....	46
Практичне заняття 7. Медична допомога та медичне обслуговування ...	46
Практичне заняття 8. Договір про надання медичних послуг	53
ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА	61

ВСТУП

Сучасна система охорони здоров'я функціонує в умовах постійних реформ та зростаючих вимог суспільства до якості медичних послуг. Ефективність її діяльності значною мірою залежить від правового забезпечення, яке визначає порядок організації медичної допомоги, права та обов'язки медичних працівників, пацієнтів, а також механізми державного контролю та відповідальності.

Освітній компонент «Правові засади діяльності у сфері охорони здоров'я» викладається для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Управління лікувально-профілактичними закладами» спеціальності D3 Менеджмент і є обов'язковим. Нормативні дані курсу: 3 кредита ЄКТС, загальна кількість годин – 90, з них аудиторне навантаження складає 32 годин (лекції 16 годин, практичні заняття – 16 годин), самостійна робота – 58 годин.

Метою вивчення освітнього компоненту є підготовка здобувачів освіти до реалізації оптимального об'єму правових знань у повсякденному житті та професійній сфері для удосконалення здатності генерувати нові ідеї (креативність); здатності впроваджувати інноваційні технології в управління закладом охорони здоров'я.

Основні завдання вивчення дисципліни:

- сформувати уміння приймати управлінські рішення в кризових ситуаціях у сфері охорони здоров'я.
- удосконалити навички аналізу правових та етичних аспектів медичних питань.
- виробити розуміння принципів соціальної відповідальності медичних установ.
- актуалізувати здатність діяти в непередбачуваних умовах, дотримуючись законодавства.

Зазначений освітній компонент забезпечує формування таких програмних результатів навчання, як:

ПРН2. Ідентифікувати проблеми в закладі охорони здоров'я та обґрунтовувати методи їх вирішення;

ПРН6. Мати навички прийняття, обґрунтування та забезпечення реалізації управлінських рішень в непередбачуваних умовах, враховуючи вимоги чинного законодавства, етичні міркування та соціальну відповідальність.

Практичні заняття спрямовані на закріплення теоретичних знань через аналіз конкретних правових ситуацій, формування умінь користуватися нормативно-правовими джерелами, розвиток навичок правового мислення та аргументації, виховання відповідальності та правової культури майбутніх фахівців.

Методичні вказівки допоможуть студентам орієнтуватися у структурі курсу та його ключових темах, ефективно готуватися до практичних занять, самостійно опрацьовувати законодавчі матеріали, застосовувати отримані знання для вирішення професійних завдань.

У навчальному виданні відображено методи та засоби навчання, які дозволяють виміряти та діагностувати заявлені результати навчання, а також зорієнтуватися студентам у вимогах до рівня знань, необхідних для успішного завершення вивчення курсу «Правові засади діяльності у сфері охорони здоров'я» шляхом проходження такого контрольного захисту як залік.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Робота на практичних заняттях передбачає усну та практичну частину. В рамках усної частини студентам необхідно продемонструвати навички вільного володіння матеріалом теми, знання основних проблем вказаної теми.

Підготовка до усної частини практичного заняття передбачає серйозну самостійну роботу. Вказана робота має складатися з декількох етапів, серед яких можна виділити роботу з конспектом лекцій та додатковою літературою, роботу з нормативно-правовими актами. Детально всі етапи самостійної роботи викладено в методичних вказівках до самостійної роботи з курсу.

Процес підготовки до експрес опитування студентам необхідно розпочати із знайомства зі змістом питань для обговорення (див. пункт «Питання для обговорення»). Для формування змістової складової в рамках питань для обговорення необхідно опрацювати конспект лекцій: структурувати інформацію, виділити основні смислові елементи в кожному питанні, знайти та записати основні поняття, судження та умовиводи до кожного питання. За необхідності зробити план кожного тематичного розділу в рамках теми. В процесі підготовки слід пам'ятати, що вивчення будь-якої галузі права передбачає аналіз змісту нормативно-правових актів.

Виступи з усними повідомленнями та презентаціями. Вказаний тип навчальної роботи дозволяє закріпити та поглибити теоретичні знання. Сприяє формуванню навичок роботи з нормативно-правовими джерелами та науковою літературою та вміння структурувати матеріал і виділяти головне.

З практичної точки зору така форма роботи на практичному занятті впливає на розвиток навичок публічного виступу та комунікації, тренування вміння аргументувати позицію та відповідати на запитання, використання сучасних інструментів візуалізації (презентації, інфографіка, схеми).

Студенти підвищують рівень академічної культури та етики спілкування, відповідальності за якість власної роботи та удосконалюють навички критичного мислення і здатності до дискусії.

Обрання теми повідомлення можливе в рамках тем, запропонованих викладачем (див. розділ «*Теми для усних повідомлень та презентацій*») або через самостійне формулювання за умови обов’язкового погодження з викладачем. У будь-якому випадку, усний виступ має відповідати проблематиці теми, яка розглядається на практичному занятті. Для успішного оцінювання вказаного типу роботи, необхідно виконати декілька вимог при підготовці усного повідомлення та презентації.

Підготовка усного повідомлення. Усне повідомлення в рамках практичних занять – це короткий публічний виступ на задану тему. Тривалість усного повідомлення не має перевищувати 3 – 5 хвилин. Загальні вимоги до усного повідомлення викладено в *таблиці 1. Вимоги до усного повідомлення*.

Таблиця 1. Вимоги до усного повідомлення

Тривалість повідомлення	3-5 хвилин
Тема повідомлення	1. Самостійний вибір теми із списку, запропонованого викладачем. 2. Самостійне формулювання теми в рамках проблематики практичного заняття
Структура повідомлення	1. <i>Вступ.</i> Зазначення мети та структури повідомлення. 2. <i>Викладення основного матеріалу.</i> Викладення теоретичних підходів до вказаного питання. Відображення вказаного питання у нормативно-правових актах. 3. <i>Висновки.</i> Узагальнення основного матеріалу та викладення власного погляду на обрану тему.
Аналіз використаної літератури	1. Озвучення загального переліку основної та додаткової літератури. 2. Аналіз інтернет-ресурсів. 3. Аналіз нормативно-правових актів (<i>дата прийняття, зазначення назви розділу та номерів статей, які стосуються теми повідомлення</i>). 4. Рекомендації однокласникам щодо використання опрацьованої літератури.

Представлення усного повідомлення за допомогою мультимедіа (презентація). У випадку обрання такої форми представлення усного повідомлення як презентація, слід враховувати наступні нюанси:

1. Структура самого повідомлення має відповідати вимогам, викладеним в таблиці 1. *Вимоги до усного повідомлення.*
2. Загальна кількість слайдів 6-8. Структура слайдів: титульний слайд (тема, автор, група); план доповіді; основні тези з ілюстраціями; висновки та рекомендації.
3. Не допускається розробка слайдів, які вміщують виключно текстову інформацію.
4. Передача інформації в слайдах має носити структурний характер (*за допомогою окремих фігур чи анімації*).
5. Використання іконографіки підвищує загальну оцінку за представлену презентацію, але не є обов'язковою.
6. Презентація не має бути переобтяжена фото.

Робота з таблицями. Виконання вказаного завдання передбачає формування навичок критичного мислення. Основою завдання є робота з концептуальною таблицею, тобто викладач пропонує студентам розглянути та порівняти за певними критеріями одно порядкові явища чи категорії. Ефективне виконання вказаних завдань передбачає скрупульозну роботу з конспектом лекцій, іншими навчальними джерелами та нормативно-правовими актами.

Виконання практичних завдань. **Практичне заняття**, згідно Положення про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна, це вид навчального заняття, на якому особи, які навчаються, під керівництвом науково-педагогічного працівника закріплюють теоретичні положення навчальної дисципліни і набувають вмінь та навичок їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання відповідно сформульованих завдань. Проведення практичних занять з курсу передбачає саме такий підхід. В рамках дисципліни «Правові засади діяльності у сфері охорони здоров'я» практичні завдання розроблено за різними рівнями складності згідно таксономії

завдань за Б. Блумом, а також використано технологію проблемного навчання. Особливу увагу необхідно приділити підготовці до завдань, які передбачають виконання проблемних правових ситуацій, а саме підготувати нормативно-правові акти, за допомогою яких можна буде належним чином проаналізувати правову проблему та запропонувати рішення, яке буде ґрунтуватися на положеннях чинних актів законодавства. Формування вказаних вмінь та навичок потребує додаткових самостійних зусиль та самостійного опрацювання нормативно-правових актів.

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1. ПОНЯТТЯ І СИСТЕМА МЕДИЧНОГО ПРАВА

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Боброва О. В. *Медичне право України : навч. посіб.* Київ : Центр учбової літератури, 2018. 312 с.
2. Сенюта І. Я. *Медичне право : навч. посіб.* Львів : Світ, 2016. 280 с.
3. Грибан В. В. *Правові засади охорони здоров'я : монографія.* Київ : Юрінком Інтер, 2019. 356 с.
4. Козак Л. В. *Правові аспекти медичної діяльності в Україні : монографія.* Харків : Право, 2020. 298 с.
5. Скакун О. Ф. *Теорія держави і права : підручник.* Харків : Консум, 2019. 520 с.
6. Стеценко С. Г., Сенюта І. Я., Боброва О. В. *Медичне право України : підручник.* Київ : Правова єдність, 2021. 480 с.
7. Федоренко В. Л. *Право на охорону здоров'я в системі прав людини : монографія.* Київ : НАДУ, 2017. 240 с.

РЕКОМЕНДОВАНІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // *Відомості Верховної Ради України.* 1996. № 30. Ст. 141.
2. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19 листопада 1992 р. № 2801-XII // *Відомості Верховної Ради України.* 1993. № 4. Ст. 19.
3. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // *Відомості Верховної Ради України.* 2003. № 40–44. Ст. 356.

ПЛАН:

1. Проведення дискусії в рамках питань для обговорення.
2. Виступи студентів з усними доповідями та презентаціями.
3. Практична частина: робота з контекстними таблицями, виконання практичних завдань (робота в малих групах).
4. Підведення підсумків заняття.

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ ТА ПРАВОВІ КАТЕГОРІЇ ТЕМИ: □ *Медичне право, право на охорону здоров'я, медична діяльність, медичне право як навчальна дисципліна, етика, деонтологія, біоетика, медичні правовідносини, об'єкт медичних правовідносин, суб'єкт медичних правовідносин, зміст медичних*

правовідносин, джерела медичного права, рівні соціального регулювання медичної діяльності.

НАВЧАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

- 1. Що є предметом медичного права і чим він відрізняється від предмета інших галузей права?*
- 2. Які методи правового регулювання застосовуються у медичному праві?*
- 3. Чи можна вважати медичне право міжгалузевим утворенням?*
- 4. Як співвідносяться правові та етичні методи регулювання медичної діяльності?*
- 5. Що таке медичні правовідносини і які їхні основні елементи?*
- 6. Як визначається суб'єкт та об'єкт медичних правовідносин?*
- 7. Які фактори впливають на виникнення та припинення медичних правовідносин?*
- 8. Які основні джерела медичного права в Україні?*
- 9. Як міжнародні стандарти впливають на систему медичного права?*
- 10. Чи достатньо сучасної нормативної бази для регулювання медичної діяльності?*
- 11. Які напрями розвитку медичного права як науки є найбільш актуальними?*
- 12. Чи може етика замінити право у сфері охорони здоров'я?*
- 13. Яке місце займає лікарська етика у системі соціального регулювання?*
- 14. Що таке біоетика і які її основні напрями?*

ТЕМИ ДЛЯ УСНИХ ПОВІДОМЛЕНЬ ТА ПРЕЗЕНТАЦІЙ

- 1. Предмет і методи медичного права: теоретичний та практичний вимір*
- 2. Медичні правовідносини: поняття, структура та класифікація*
- 3. Система і джерела медичного права України та їх роль у регулюванні охорони здоров'я*
- 4. Медичне право як навчальна дисципліна та галузь науки: сучасний стан і перспективи розвитку*

5. Рівні соціального регулювання медичної діяльності: правовий, етичний та організаційний аспекти
6. Лікарська етика і деонтологія у системі соціального регулювання медичної діяльності
7. Біоетика як комплексна наука: взаємозв'язок медицини, права та захисту прав людини
8. Міжнародні стандарти у сфері медичного права та їх вплив на українське законодавство

РОБОТА З ТАБЛИЦЯМИ

Таблиця 1. Зміст медичного права

Підхід	Основна ідея	Представники
Пацієнтоцентричний		
Професійний		
Організаційний		
Юридичної відповідальності		

Таблиця 2. Медичні правовідносини

Суб'єкти	Об'єкти	Зміст (права та обов'язки)
Пацієнт і лікар		
Лікар і медичний заклад		
Пацієнт і держава		
Медичний заклад і держава		

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

1. Практичні завдання на здатність запам'ятовувати або відтворювати факти

1.1. Назвіть основні елементи:

- ☐ 1.1.1 предмета медичного права
- ☐ 1.1.2 методів правового регулювання у сфері медицини
- ☐ 1.1.3 складу медичних правовідносин (суб'єкти, об'єкти, зміст)

☐ 1.1.4 джерел медичного права

1.2. Складіть список понять, які стосуються:

☐ 1.2.1 системи медичного права

☐ 1.2.2 правового статусу пацієнта

☐ 1.2.3 лікарської етики і деонтології

☐ 1.2.4 біоетики як науки

2. Завдання на здатність розуміти та інтерпретувати вивчене

2.1. Відобразіть зв'язки, які, на вашу думку, існують:

☐ 2.1.1 між предметом медичного права та його методами

☐ 2.1.2 між медичними правовідносинами та системою охорони здоров'я

☐ 2.1.3 між джерелами медичного права та міжнародними стандартами

☐ 2.1.4 між лікарською етикою та правовими нормами

2.2. Поясніть причини виникнення наступних явищ:

☐ 2.2.1 формування медичного права як окремої навчальної дисципліни

☐ 2.2.2 закріплення прав пацієнтів у Конституції та законах України

☐ 2.2.3 появи спеціалізованих законів у сфері трансплантації та психіатричної допомоги

☐ 2.2.4 розвитку біоетики як комплексної науки

2.3. Прокоментуйте положення про те:

☐ 2.3.1 що медичне право є міжгалузевим утворенням

☐ 2.3.2 що соціальне регулювання медичної діяльності включає правові, етичні та організаційні рівні

☐ 2.3.3 що лікарська деонтологія формує довіру між пацієнтом і лікарем

☐ 2.3.4 що біоетика забезпечує баланс між розвитком медицини та захистом прав людини

3. Завдання на здатність використовувати вивчений матеріал у нових ситуаціях

3.1. Складіть план заходів, необхідних для аналізу:

☐ 3.1.1 впливу міжнародних стандартів на систему медичного права України

- ☐ 3.1.2 ролі медичного права у забезпеченні прав окремих груп населення (діти, люди з інвалідністю)
- ☐ 3.1.3 механізмів соціального регулювання медичної діяльності на різних рівнях
- ☐ 3.1.4 значення біоетики для сучасних медичних досліджень

3.2. Запропонуйте механізми вирішення проблеми:

- ☐ 3.2.1 конфлікту між правами пацієнта та інтересами суспільства у надзвичайних ситуаціях
- ☐ 3.2.2 недостатньої правової регламентації телемедицини
- ☐ 3.2.3 порушення лікарської етики у практичній діяльності
- ☐ 3.2.4 відсутності належної інтеграції біоетики у правове поле

4. Завдання на здатність аналізувати інформацію, оцінювати значущість даних та робити висновки

4.1. Порівняйте:

- ☐ а) поняття «медичне право» та «медична етика»
- ☐ б) поняття «медичні правовідносини» та «правовідносини у сфері цивільного права»
- ☐ в) поняття «джерела медичного права» та «джерела міжнародного права»
- ☐ г) поняття «біоетика» та «деонтологія»

4.2. Надайте критичні зауваження щодо:

- ☐ 4.2.1 сучасного стану законодавства України про охорону здоров'я
- ☐ 4.2.2 проблеми гармонізації українського медичного права з європейським
- ☐ 4.2.3 недостатньої уваги до прав окремих груп населення у сфері охорони здоров'я
- ☐ 4.2.4 викликів, пов'язаних із розвитком біотехнологій

4.3. Проаналізуйте наслідки, до яких може призвести:

- 4.3.1 відсутність системного підходу до медичного права як науки
- 4.3.2 недотримання лікарської етики у практиці
- 4.3.3 слабе правове регулювання біоетичних питань (евтаназія, генна інженерія)

4.3.4 відсутність ефективних механізмів соціального регулювання медичної діяльності

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2. ЮРИДИЧНА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ МЕДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Боброва О.В. Медичне право України: навчальний посібник. – К.: Юрінком Інтер, 2019.
2. Сенюта І.Я. Медичне право: права пацієнтів та відповідальність лікарів. – Львів: Світ, 2017.
3. Юридична регламентація медичної діяльності в Україні: лекційні матеріали [Електронний ресурс]. – Суми: СумДУ, 2021. – Режим доступу: pathology.med.sumdu.edu.ua.
4. Правове регулювання надання медичної допомоги в Україні: збірник статей [Електронний ресурс]. – Київ: Асоціація медичного права, 2020. – Режим доступу: medicallaw.org.ua

РЕКОМЕНДОВАНІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ:

1. Конституція України. – К.: 1996.
2. Основи законодавства України про охорону здоров'я. Закон України від 19.11.1992 № 2801-ХІІ.
3. Цивільний кодекс України. – К.: 2003.
4. Кримінальний кодекс України. – К.: 2001.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення. – К.: 1984.
6. Закон України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині». – К.: 2018.
7. Закон України «Про психіатричну допомогу». – К.: 2000.

ПЛАН:

1. Проведення дискусії в рамках питань для обговорення.
2. Виступи студентів з усними доповідями та презентаціями.

3. Практична частина: робота з контекстними таблицями, виконання практичних завдань (робота в малих групах).
4. Підведення підсумків заняття.

НАВЧАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ ТА ПРАВОВІ КАТЕГОРІЇ ТЕМИ: *Нормативне регулювання, історія охорони здоров'я, джерела права, правові акти у сфері медицини, законодавство України, реформа охорони здоров'я, медична реформа, ліцензування медичної діяльності, стандарти медичної допомоги, телемедицина, права людини, права пацієнта, право на життя, право на здоров'я, інформована згода, медична таємниця, конфіденційність, юридична відповідальність*

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

1. Назвіть критерії періодизації та самі періоди в історії розвитку правового регулювання медичної діяльності в Україні. Як вони взаємопов'язані один з одним?
2. Які організаційно-правові варіанти надання медичної допомоги мали місце в Київській Русі? Дайте їх характеристику.
3. Проаналізуйте джерела давньоруського права, які містять норми, що регулюють питання лікування.
4. Яка роль Аптекарського приказу 1581 р. в регламентації медичної діяльності в Україні? Дайте коротку характеристику його функцій
5. Наскільки ефективними є «Основи законодавства України про охорону здоров'я» у сучасних умовах?
6. Які проблеми існують у правовому забезпеченні медичної реформи?
7. Чи достатньо правових механізмів для захисту пацієнтів у надзвичайних ситуаціях (епідемія, війна)?
8. Які перспективи гармонізації українського медичного права з європейськими стандартами?
9. Як класифікуються права людини у сфері охорони здоров'я?

10. Чим відрізняються особисті права пацієнта від соціальних прав у сфері медицини?
11. Чому інформована згода та медична таємниця є базовими правами пацієнта?
12. Які гарантії забезпечують реалізацію прав людини у сфері охорони здоров'я?

ТЕМИ ДЛЯ УСНИХ ПОВІДОМЛЕНЬ ТА ПРЕЗЕНТАЦІЙ

1. Еволюція правового регулювання охорони здоров'я в Україні: від радянського періоду до сучасності
2. Історичні етапи формування медичного права як галузі
3. Розвиток прав пацієнта у світовій та українській практиці
4. Вплив міжнародних документів на становлення українського медичного законодавства
5. Основи законодавства України про охорону здоров'я: ключові положення та проблеми реалізації
6. Сучасні виклики медичної реформи: правовий аспект
7. Перспективи гармонізації українського медичного права з європейськими стандартами
8. Право на життя та право на здоров'я: співвідношення і реалізація
9. Класифікація прав людини у сфері охорони здоров'я: особисті, соціальні, колективні
10. Інформована згода та медична таємниця як базові права пацієнта
11. Юридична відповідальність як гарантія реалізації прав людини у медицині
12. Захист прав дітей у сфері охорони здоров'я
13. Права осіб з інвалідністю: правові гарантії та проблеми реалізації
14. Медичне право і права літніх людей: соціальний вимір
15. Права військовослужбовців та осіб, що перебувають у місцях позбавлення волі, у сфері охорони здоров'я

РОБОТА З ТАБЛИЦЯМИ

Таблиця 3. Історико-правовий огляд нормативного регулювання охорони здоров'я

Період	Характеристика регулювання	Основні риси
Радянський час		

1990-ті роки		
2000-ні роки		
Сучасність		

Таблиця 4. Законодавство України про охорону здоров'я: сучасний стан і перспективи розвитку

Аспект	Сучасний стан	Перспективи розвитку
Основи законодавства		Розробка нової редакції з урахуванням європейських стандартів
Права пацієнтів	Закріплені у Конституції та законах	
Телемедицина	Частково врегульована	
Міжнародні стандарти		

Таблиця 5. Права людини у сфері охорони здоров'я

Категорія прав	Загальна структура	Права окремих груп населення
Особисті права	Право на життя, здоров'я, інформовану згоду	
Соціальні права		Права осіб з інвалідністю на реабілітацію
Колективні права		
Захист конфіденційності		Права осіб у місцях позбавлення волі на конфіденційність

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

1. Практичні завдання на здатність запам'ятовувати або відтворювати факти

1.1. Назвіть основні елементи:

- ☐ 1.1.1 історичних етапів розвитку правового регулювання охорони здоров'я в Україні
- ☐ 1.1.2 сучасної системи законодавства України про охорону здоров'я
- ☐ 1.1.3 класифікації прав людини у сфері охорони здоров'я
- ☐ 1.1.4 правових гарантій для окремих груп населення (діти, особи з інвалідністю, військовослужбовці)

1.2. Складіть список понять, які стосуються:

- ☐ 1.2.1 історико-правового розвитку медичного права
- ☐ 1.2.2 сучасних реформ у сфері охорони здоров'я
- ☐ 1.2.3 класифікації прав пацієнта
- ☐ 1.2.4 міжнародних стандартів у сфері охорони здоров'я

2. Завдання на здатність розуміти та інтерпретувати вивчене

2.1. Відобразіть зв'язки, які, на вашу думку, існують:

☐ 2.1.1 між історичним розвитком охорони здоров'я та сучасним законодавством

☐ 2.1.2 між правами людини та реформами у сфері охорони здоров'я

☐ 2.1.3 між класифікацією прав людини та їх практичною реалізацією

☐ 2.1.4 між правами окремих груп населення та загальними правами людини

2.2. Поясніть причини виникнення наступних явищ:

☐ 2.2.1 формування «Основ законодавства України про охорону здоров'я» у 1992 році

☐ 2.2.2 необхідності гармонізації українського законодавства з європейськими стандартами

☐ 2.2.3 закріплення спеціальних прав для окремих груп населення

☐ 2.2.4 розвитку телемедицини як нової форми реалізації права на охорону здоров'я

2.3. Прокоментуйте положення про те:

☐ 2.3.1 що історичний розвиток права визначає сучасні підходи до охорони здоров'я

☐ 2.3.2 що сучасне законодавство потребує постійного оновлення відповідно до викликів часу

☐ 2.3.3 що класифікація прав людини допомагає їх ефективно реалізувати

☐ 2.3.4 що права окремих груп населення є невід'ємною частиною загальної системи прав людини

3. Завдання на здатність використовувати вивчений матеріал у нових ситуаціях

3.1. Складіть план заходів, необхідних для аналізу:

☐ 3.1.1 впливу історичних реформ на сучасне законодавство України про охорону здоров'я

☐ 3.1.2 ролі міжнародних стандартів у розвитку українського медичного права

☐ 3.1.3 механізмів реалізації прав людини у сфері охорони здоров'я

☐ 3.1.4 забезпечення прав окремих груп населення у кризових ситуаціях

3.2. Запропонуйте механізми вирішення проблеми:

- ☐ 3.2.1 застарілості окремих положень законодавства про охорону здоров'я
- ☐ 3.2.2 недостатньої реалізації прав пацієнтів у практиці
- ☐ 3.2.3 нерівності у доступі до медичних послуг для різних груп населення
- ☐ 3.2.4 відсутності ефективних механізмів контролю за дотриманням прав людини у сфері охорони здоров'я

4. Завдання на здатність аналізувати інформацію, оцінювати значущість даних та робити висновки

4.1. Порівняйте:

- ☐ а) історичні та сучасні підходи до правового регулювання охорони здоров'я
- ☐ б) українське законодавство та міжнародні стандарти у сфері охорони здоров'я
- ☐ в) загальні права людини та права окремих груп населення
- ☐ г) права пацієнта та права лікаря

4.2. Надайте критичні зауваження щодо:

- ☐ 4.2.1 сучасного стану законодавства України про охорону здоров'я
- ☐ 4.2.2 проблеми доступності медичних послуг для сільського населення
- ☐ 4.2.3 недостатньої уваги до прав окремих груп населення
- ☐ 4.2.4 викликів гармонізації українського законодавства з європейським

4.3. Проаналізуйте наслідки, до яких може призвести:

- ☐ 4.3.1 відсутність оновлення законодавства про охорону здоров'я
- ☐ 4.3.2 недотримання прав пацієнтів у практиці
- ☐ 4.3.3 ігнорування прав окремих груп населення
- ☐ 4.3.4 відсутність ефективних механізмів реалізації міжнародних стандартів

5. Вирішить проблемні правові ситуації з використанням норм законодавства в галузі охорони здоров'я:

Правова ситуація 5.1.

Пацієнт відмовився від проведення операції, підписавши відповідну заяву. Лікар вважає, що без операції пацієнт може померти, і наполягає на втручанні.

- Чи має пацієнт право відмовитися від лікування?
- Які обов'язки лікаря у такій ситуації?

- Як законодавство України врегульовує баланс між правом пацієнта та обов'язком лікаря рятувати життя?

Правова ситуація 5. 2.

Особа з інвалідністю звернулася до державної лікарні, але їй відмовили у безкоштовній реабілітації, мотивуючи це браком фінансування. Які права осіб з інвалідністю закріплені у законодавстві України?

- Чи може держава обмежувати ці права через фінансові труднощі?
- Як міжнародні документи (Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю) впливають на українське законодавство?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3. ІНФОРМОВАНА ЗГОДА НА МЕДИЧНЕ ВТРУЧАННЯ

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Боброва О.В. Медичне право України: навчальний посібник. – К.: Юрінком Інтер, 2019.
2. Сенюта І.Я. Медичне право: права пацієнтів та відповідальність лікарів. – Львів: Світ, 2017.
3. Юридична регламентація медичної діяльності в Україні: лекційні матеріали [Електронний ресурс]. – Суми: СумДУ, 2021. – Режим доступу: pathology.med.sumdu.edu.ua.
4. Правове регулювання надання медичної допомоги в Україні: збірник статей [Електронний ресурс]. – Київ: Асоціація медичного права, 2020. – Режим доступу: medicallaw.org.ua

РЕКОМЕНДОВАНІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ:

1. Конституція України. – К.: 1996.
2. Основи законодавства України про охорону здоров'я. Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII.
3. Цивільний кодекс України. – К.: 2003.
4. Кримінальний кодекс України. – К.: 2001.

5. Кодекс України про адміністративні правопорушення. – К.: 1984.
6. Закон України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині». – К.: 2018.
7. Закон України «Про психіатричну допомогу». – К.: 2000.

ПЛАН:

1. Проведення дискусії в рамках питань для обговорення.
2. Виступи студентів з усними доповідями та презентаціями.
3. Практична частина: робота з контекстними таблицями, виконання практичних завдань (робота в малих групах).
4. Підведення підсумків заняття.

НАВЧАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ ТА ПРАВОВІ КАТЕГОРІЇ ТЕМИ: ☐ *Інформована згода, правомірність інформованої згоди, добровільність, усвідомленість, компетентність пацієнта, повнота інформації, медична таємниця, право на відмову від лікування, письмова форма згоди, усна форма згоди, конклюдентні дії, правовий статус пацієнта, обов'язки лікаря, юридична відповідальність*

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

1. *Які основні елементи інформованої згоди закріплені у законодавстві України?*
2. *Чому інформована згода є ключовим інструментом захисту прав пацієнта?*
3. *Які обов'язки лікаря виникають у процесі отримання інформованої згоди?*
4. *Як інформована згода співвідноситься з правом пацієнта на відмову від лікування?*
5. *Які критерії визначають правомірність інформованої згоди (добровільність, усвідомленість, компетентність)?*
6. *Чи може інформована згода бути правомірною без повної інформації про ризики лікування?*

7. Як законодавство врегульовує питання правомірності інформованої згоди у випадку неповнолітніх пацієнтів?
8. Чи може інформована згода бути визнана недійсною, і за яких умов?
9. Які форми інформованої згоди передбачені законодавством (усна, письмова, конклюдентні дії)?
10. У яких випадках письмова форма є обов'язковою?
11. Чи можна вважати мовчазну згоду правомірною у сфері медицини?
12. Як розвиток телемедицини впливає на форми вираження інформованої згоди?

ТЕМИ ДЛЯ УСНИХ ПОВІДОМЛЕНЬ ТА ПРЕЗЕНТАЦІЙ

1. Інформована згода як правовий інститут у системі охорони здоров'я України
2. Обов'язки медичного працівника при отриманні інформованої згоди
3. Інформована згода як гарантія реалізації прав пацієнта
4. Міжнародні стандарти інформованої згоди та їх вплив на українське законодавство
5. Добровільність, усвідомленість і компетентність як критерії правомірності інформованої згоди
6. Правомірність інформованої згоди у випадку неповнолітніх та недієздатних осіб
7. Юридичні наслідки недотримання критеріїв правомірності інформованої згоди
8. Форми інформованої згоди: письмова, усна та конклюдентні дії у правовій практиці

РОБОТА З ТАБЛИЦЯМИ

Таблиця 6. Організаційно-правові питання інформованої згоди

Аспект	Українське законодавство	Міжнародні стандарти
Правовий статус пацієнта		Визначений у Конвенції про права людини та біомедицину (Ов'єдо, 1997)
Обов'язки лікаря	Надати повну та достовірну інформацію, отримати згоду	

Гарантії реалізації		Принцип автономії пацієнта
Юридичні наслідки		

Таблиця 7. Критерії правомірності інформованої згоди

Критерій	Зміст	Приклад порушення
Добровільність		
Усвідомленість		
Компетентність		
Повнота інформації		

Таблиця 8. Форми вираження інформованої згоди

Форма	Характеристика	Приклади застосування
Письмова		Оперативне втручання, клінічні дослідження
Усна	Висловлена пацієнтом у присутності лікаря	
Конклюдентні дії		
Електронна (нова)		

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

1. Практичні завдання на здатність запам'ятовувати або відтворювати факти

1.1. Назвіть основні елементи:

- ☐ 1.1.1. організаційно-правових засад інформованої згоди
- ☐ 1.1.2. критеріїв правомірності інформованої згоди
- ☐ 1.1.3. форм вираження інформованої згоди
- ☐ 1.1.4. правових наслідків відсутності інформованої згоди

1.2. Складіть список понять, які стосуються:

- ☐ 1.2.1. добровільності інформованої згоди
- ☐ 1.2.2. усвідомленості пацієнта
- ☐ 1.2.3. компетентності пацієнта
- ☐ 1.2.4. письмової та усної форми згоди

2. Завдання на здатність розуміти та інтерпретувати вивчене

2.1. Відобразіть зв'язки, які, на вашу думку, існують:

- ☐ 2.1.1. між правами пацієнта та обов'язками лікаря при отриманні інформованої згоди
- ☐ 2.1.2. між критеріями правомірності та формами вираження інформованої згоди
- ☐ 2.1.3. між інформованою згодою та правом пацієнта на відмову від лікування
- ☐ 2.1.4. між інформованою згодою та медичною таємницею

2.2. Поясніть причини виникнення наступних явищ:

- ☐ 2.2.1. закріплення інформованої згоди у законодавстві України
- ☐ 2.2.2. необхідності письмової форми у випадку оперативного втручання
- ☐ 2.2.3. появи електронної форми інформованої згоди у зв'язку з розвитком телемедицини
- ☐ 2.2.4. недійсності інформованої згоди у випадку відсутності добровільності

2.3. Прокоментуйте положення про те:

- ☐ 2.3.1. що інформована згода є гарантією реалізації прав пацієнта
- ☐ 2.3.2. що критерії правомірності забезпечують юридичну силу інформованої згоди
- ☐ 2.3.3. що форми вираження інформованої згоди залежать від характеру медичного втручання
- ☐ 2.3.4. що відсутність інформованої згоди може призвести до юридичної відповідальності лікаря

3. Завдання на здатність використовувати вивчений матеріал у нових ситуаціях

3.1. Складіть план заходів, необхідних для аналізу:

- ☐ 3.1.1. впливу інформованої згоди на якість медичних послуг
- ☐ 3.1.2. ролі інформованої згоди у захисті прав пацієнта
- ☐ 3.1.3. механізмів перевірки правомірності інформованої згоди
- ☐ 3.1.4. застосування різних форм інформованої згоди у практиці

3.2. Запропонуйте механізми вирішення проблеми:

- ☐ 3.2.1. відсутності належного інформування пацієнта про ризики лікування
- ☐ 3.2.2. недотримання письмової форми у випадках, коли вона є обов'язковою

- ☐ 3.2.3. порушення принципу добровільності при отриманні інформованої згоди
- 3.2.4. недостатнього правового регулювання електронної форми інформованої згоди

4. Завдання на здатність аналізувати інформацію, оцінювати значущість даних та робити висновки

4.1. Порівняйте:

- ☐ а) письмову та усну форму інформованої згоди
- ☐ б) добровільність та усвідомленість як критерії правомірності
- ☐ в) інформовану згоду та право пацієнта на відмову від лікування
- ☐ г) інформовану згоду та медичну таємницю

4.2. Надайте критичні зауваження щодо:

- ☐ 4.2.1. сучасного стану правового регулювання інформованої згоди в Україні
- ☐ 4.2.2. проблеми застосування інформованої згоди у випадку неповнолітніх пацієнтів
- ☐ 4.2.3. ризиків використання електронної форми інформованої згоди без належного контролю
- ☐ 4.2.4. недостатньої правової освіти медичних працівників щодо інформованої згоди

4.3. Проаналізуйте наслідки, до яких може призвести:

- 4.3.1. відсутність інформованої згоди на медичне втручання
- 4.3.2. недотримання критеріїв правомірності інформованої згоди
- 4.3.3. неправильне оформлення письмової форми інформованої згоди
- 4.3.4. відсутність правового регулювання нових форм інформованої згоди (електронної, дистанційної)

5. Вирішить проблемні правові ситуації з використанням норм законодавства в галузі охорони здоров'я:

Правова ситуація 5.3.

Пацієнту проведено оперативне втручання без письмової інформованої згоди, лікар обмежився усним поясненням. Чи є така згода правомірною?

- Які наслідки для лікаря у випадку ускладнень?

- У яких випадках письмова форма є обов'язковою?

Правова ситуація 5. 4.

Пацієнт підписав згоду на лікування, але лікар не повідомив про можливі побічні ефекти препарату.

- Чи можна вважати таку згоду правомірною?
- Які критерії правомірності порушені?
- Як забезпечити повноту інформації для пацієнта?

Правова ситуація 5. 5.

16-річний пацієнт погодився на медичне втручання без участі батьків чи законних представників.

- Чи є така згода юридично дійсною?
- Хто має право надання інформованої згоди у випадку неповнолітніх?
- Як законодавство врегульовує баланс між правами дитини та обов'язками батьків/лікарів?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4. ЗАХИСТ ПРАВ ПАЦІЄНТІВ

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Галай В. О. Захист прав пацієнтів у правозахисному механізмі в Україні // Медичне право України: проблеми становлення та розвитку : зб. наук. праць. – Київ : Юрінком Інтер, 2018. – С. 145–158.
2. Кучер В. О. Судовий спосіб захисту прав пацієнтів // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. – 2020. – Вип. 61. – С. 112–118.
3. Яновська О. Г., Городовенко В. В., Біцай А. В. Юрисдикційні механізми захисту прав пацієнта : монографія. – Київ : Право, 2019. – 256 с.

РЕКОМЕНДОВАНІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19 листопада 1992 р. № 2801-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 4. – Ст. 19.
3. Закон України «Про звернення громадян» від 2 жовтня 1996 р. № 393/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 47. – Ст. 256.
4. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.
5. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.
6. Convention on Human Rights and Biomedicine (Oviedo Convention). – Oviedo, 1997. – Council of Europe.
7. European Charter of Patients' Rights. – Rome : Active Citizenship Network, 2002. – 12 p.

ПЛАН:

1. Проведення дискусії в рамках питань для обговорення.
2. Виступи студентів з усними доповідями та презентаціями.
3. Практична частина: робота з контекстними таблицями, виконання практичних завдань (робота в малих групах).
4. Підведення підсумків заняття.

НАВЧАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ ТА ПРАВОВІ КАТЕГОРІЇ ТЕМИ: ☐ *Юридичний конфлікт, медичні правовідносини, права пацієнта, обов'язки медичного працівника, правовий статус пацієнта, досудовий захист, адміністративна скарга, медична комісія, омбудсмен у сфері охорони здоров'я, посередництво (медіація), судовий захист, цивільна відповідальність, цивільна відповідальність, кримінальна відповідальність, відшкодування шкоди, судова практика, правові гарантії, конституційні права*

☐

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

- 1. Що таке юридичний конфлікт у сфері охорони здоров'я і які його основні причини?*
- 2. Чи завжди конфлікт між пацієнтом і лікарем має правовий характер?*
- 3. Які види юридичних конфліктів найчастіше виникають у медичній практиці?*
- 4. Як юридичний конфлікт може стати підставою для захисту прав пацієнта?*
- 5. Які механізми досудового захисту прав пацієнтів існують в Україні?*
- 6. Чи є ефективними інститути скарг, медичних комісій та омбудсмена у сфері охорони здоров'я?*
- 7. Які переваги та недоліки має досудовий спосіб вирішення конфліктів?*
- 8. У яких випадках досудовий захист є більш доцільним, ніж судовий?*
- 9. Які правові інструменти використовуються для захисту прав пацієнтів у суді?*
- 10. Чим відрізняється цивільна, адміністративна та кримінальна відповідальність у сфері медицини?*

ТЕМИ ДЛЯ УСНИХ ПОВІДОМЛЕНЬ ТА ПРЕЗЕНТАЦІЙ

- 1. Юридичний конфлікт у сфері охорони здоров'я: поняття, причини та класифікація*
- 2. Медичні помилки як джерело юридичних конфліктів: правовий аналіз*
- 3. Роль юридичного конфлікту у формуванні механізмів захисту прав пацієнтів*
- 4. Міжнародний досвід вирішення юридичних конфліктів у медицині*
- 5. Адміністративні та організаційні механізми досудового захисту прав пацієнтів*
- 6. Роль медичних комісій та професійних асоціацій у вирішенні конфліктів*
- 7. Омбудсмен у сфері охорони здоров'я: практика та перспективи в Україні*

8. Медіація як інструмент досудового врегулювання юридичних конфліктів у медицині

РОБОТА З ТАБЛИЦЯМИ

Таблиця 9. Юридичний конфлікт у сфері охорони здоров'я

Ознака	Юридичний конфлікт	Медичний інцидент
Сутність	Протиріччя між правами пацієнта та діями медичного працівника	
Правова природа		Може стати підставою для юридичного конфлікту
Приклади	Відмова у наданні інформації, порушення медичної таємниці	
Наслідки		Може бути врегульовано без правового спору

Таблиця 10. Досудовий рівень захисту прав пацієнтів

Механізм	Характеристика	Переваги	Недоліки
Адміністративна скарга			
Медична комісія			
Омбудсмен у сфері охорони здоров'я			
Медіація			

Таблиця 11. Судовий спосіб захисту прав пацієнтів

Вид відповідальності	Сутність	Приклади	Наслідки
Цивільна			Фінансове відшкодування пацієнту
Адміністративна			Обмеження діяльності закладу
Кримінальна			Позбавлення волі, заборона професії
Конституційна			Визнання актів неконституційними

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

1. Практичні завдання на здатність запам'ятовувати або відтворювати факти

1.1. Назвіть основні елементи:

- ☐ 1.1.1. поняття юридичного конфлікту у сфері охорони здоров'я
- ☐ 1.1.2. механізмів досудового захисту прав пацієнтів

- ☐ 1.1.3. судових способів захисту прав пацієнтів
- ☐ 1.1.4. видів юридичної відповідальності у сфері медицини

1.2. Складіть список понять, які стосуються:

- ☐ 1.2.1. правового статусу пацієнта
- ☐ 1.2.2. досудових процедур (скарга, медична комісія, омбудсмен, медіація)
- ☐ 1.2.3. судових механізмів (цивільна, адміністративна, кримінальна відповідальність)
- ☐ 1.2.4. міжнародних стандартів захисту прав пацієнтів

2. Завдання на здатність розуміти та інтерпретувати вивчене

2.1. Відобразіть зв'язки, які, на вашу думку, існують:

- ☐ 2.1.1. між юридичним конфліктом та необхідністю захисту прав пацієнта
- ☐ 2.1.2. між досудовим та судовим рівнем захисту прав пацієнтів
- ☐ 2.1.3. між правами пацієнта та обов'язками медичного працівника
- ☐ 2.1.4. між міжнародними стандартами та українською судовою практикою

2.2. Поясніть причини виникнення наступних явищ:

- ☐ 2.2.1. появи юридичних конфліктів у сфері охорони здоров'я
- ☐ 2.2.2. необхідності досудового врегулювання спорів
- ☐ 2.2.3. звернення пацієнтів до суду для захисту своїх прав
- ☐ 2.2.4. розвитку медіації як альтернативного способу вирішення конфліктів

2.3. Прокоментуйте положення про те:

- ☐ 2.3.1. що юридичний конфлікт є підставою для захисту прав пацієнтів
- ☐ 2.3.2. що досудовий рівень захисту є більш доступним для пацієнтів
- ☐ 2.3.3. що судовий спосіб захисту гарантує відновлення порушених прав
- ☐ 2.3.4. що міжнародні стандарти впливають на українську практику захисту прав пацієнтів

3. Завдання на здатність використовувати вивчений матеріал у нових ситуаціях

3.1. Складіть план заходів, необхідних для аналізу:

- ☐ ☐ 3.1.1. причин виникнення юридичних конфліктів у сфері охорони здоров'я
- ☐ 3.1.2. ефективності досудових механізмів захисту прав пацієнтів

- ☐ 3.1.3. судової практики у справах про порушення прав пацієнтів
- ☐ 3.1.4. впливу міжнародних стандартів на українське законодавство

3.2. Запропонуйте механізми вирішення проблеми:

- ☐ ☐ 3.2.1. недостатньої ефективності досудових процедур
- ☐ 3.2.2. складності доведення порушення прав пацієнта у суді
- ☐ 3.2.3. нерівності у доступі до правового захисту для різних груп населення
- ☐ 3.2.4. відсутності належної правової освіти медичних працівників

4. Завдання на здатність аналізувати інформацію, оцінювати значущість даних та робити висновки

4.1. Порівняйте:

- ☐ а) юридичний конфлікт та медичний інцидент
- ☐ б) досудовий та судовий рівень захисту прав пацієнтів
- ☐ в) цивільну та кримінальну відповідальність у сфері медицини
- ☐ г) українське законодавство та міжнародні стандарти захисту прав пацієнтів

4.2. Надайте критичні зауваження щодо:

- ☐ 4.2.1. сучасного стану досудового захисту прав пацієнтів в Україні
- ☐ 4.2.2. проблеми доступності судового захисту для пацієнтів
- ☐ 4.2.3. ризиків формального розгляду скарг без реального вирішення конфлікту
- ☐ 4.2.4. недостатньої інтеграції міжнародних стандартів у національну практику

4.3. Проаналізуйте наслідки, до яких може призвести:

- ☐ 4.3.1. відсутність ефективних механізмів досудового захисту
- ☐ 4.3.2. перевантаженість судової системи справами про порушення прав пацієнтів
- ☐ 4.3.3. недотримання прав пацієнтів у практиці медичних закладів
- ☐ 4.3.4. ігнорування міжнародних стандартів у сфері охорони здоров'я

5. Вирішить проблемні правові ситуації з використанням норм законодавства в галузі охорони здоров'я:

Правова ситуація 5.6.

Пацієнт вважає, що лікар приховав інформацію про можливі ускладнення після операції.

- Чи є це юридичним конфліктом?
- Які права пацієнта порушені?
- Які механізми захисту можна застосувати (досудові та судові)?

Правова ситуація 5. 7.

Пацієнт подав скаргу до адміністрації лікарні щодо неналежного ставлення медичного персоналу. Адміністрація створила комісію для розгляду конфлікту.

Чи є досудовий розгляд ефективним у цьому випадку?

- Які переваги та недоліки досудового захисту?
- Чи може пацієнт звернутися до омбудсмена у сфері охорони здоров'я?

Правова ситуація 5. 8.

Пацієнт подав позов до суду про відшкодування шкоди здоров'ю, завданої неналежним лікуванням. Які види відповідальності можуть бути застосовані до лікаря (цивільна, кримінальна)?

- Які докази необхідні для судового захисту прав пацієнта?
- Як міжнародні стандарти можуть вплинути на рішення суду?
-

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5. ЛІКАРСЬКА ТАЄМНИЦЯ

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Сліпченко Т. В. Лікарська таємниця – правові основи захисту // Актуальні проблеми правознавства. – 2021. – № 2. – С. 91–97.
2. Лікарська таємниця: умови розголошення // Експертус Медзаклад. – 2025. – Режим доступу: <https://medsprava.com.ua>

РЕКОМЕНДОВАНІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19 листопада 1992 р. № 2801-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 4. – Ст. 19.
3. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.
4. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.
5. Закон України «Про захист персональних даних» від 1 червня 2010 р. № 2297-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 34. – Ст. 481.
6. Convention on Human Rights and Biomedicine (Oviedo Convention). – Oviedo : Council of Europe, 1997.
7. European Convention on Human Rights. – Rome : Council of Europe, 1950. – Ст. 8.

ПЛАН:

1. Проведення дискусії в рамках питань для обговорення.
2. Виступи студентів з усними доповідями та презентаціями.
3. Практична частина: робота з контекстними таблицями, виконання практичних завдань (робота в малих групах).
4. Підведення підсумків заняття.

НАВЧАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ ТА ПРАВОВІ КАТЕГОРІЇ ТЕМИ: □ □ Лікарська таємниця, медична інформація, конфіденційність, приватність, право пацієнта на таємницю, медико-правове значення, нормативно-правове регулювання, конституційні гарантії, суб'єкти збереження лікарської таємниці, медичний працівник, пацієнт, адміністрація закладу охорони здоров'я, об'єкт лікарської таємниці, дані про стан здоров'я, діагноз, методи лікування, результати обстежень, правомірність розголошення, згода пацієнта, судові рішення, інтереси суспільства, винятки із збереження

таємниці, юридична відповідальність, етичні стандарти, біоетика, деонтологія

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

- 1. Що включає поняття «лікарська таємниця» у правовому та медичному аспектах?*
- 2. Як співвідносяться етичні та правові вимоги щодо збереження лікарської таємниці?*
- 3. Які наслідки для пацієнта та лікаря може мати порушення лікарської таємниці?*
- 4. Які основні нормативні акти України регулюють інститут лікарської таємниці?*
- 5. Як Конституція України та міжнародні документи гарантують право на конфіденційність медичної інформації?*
- 6. Чи достатньо сучасне законодавство для захисту лікарської таємниці в умовах цифровізації медицини?*
- 7. Хто є суб'єктами збереження лікарської таємниці (лікар, медсестра, адміністрація, інші)?*
- 8. Які саме дані становлять об'єкт лікарської таємниці?*
- 9. Чи може пацієнт сам визначати обсяг інформації, що підлягає збереженню?*
- 10. У яких випадках розголошення лікарської таємниці є правомірним?*
- 11. Чи може згода пацієнта бути єдиною підставою для розкриття інформації?*
- 12. Як законодавство врегульовує баланс між правом пацієнта на таємницю та інтересами суспільства (наприклад, епідемії)?*

ТЕМИ ДЛЯ УСНИХ ПОВІДОМЛЕНЬ ТА ПРЕЗЕНТАЦІЙ

- 1. Лікарська таємниця як гарантія прав пацієнта: медичний та правовий вимір*
- 2. Етичні та деонтологічні аспекти збереження лікарської таємниці*
- 3. Нормативно-правова база України щодо лікарської таємниці*

4. Міжнародні стандарти конфіденційності медичної інформації
(Конвенція Ов'єдо, Європейська конвенція)
5. Суб'єкти збереження лікарської таємниці: права та обов'язки медичних працівників
6. Об'єкт лікарської таємниці: види інформації, що підлягають захисту
7. Підстави та умови правомірного розголошення лікарської таємниці

РОБОТА З ТАБЛИЦЯМИ

Таблиця 12. Поняття та медико-правове значення лікарської таємниці

Ознака	Медичний аспект	Правовий аспект
Сутність	Конфіденційність даних про стан здоров'я	
Мета	Захист довіри між пацієнтом і лікарем	
Наслідки порушення		Юридична відповідальність (цивільна, кримінальна)
Значення		Правова гарантія прав

Таблиця 13. Нормативно-правове регулювання інституту лікарської таємниці

Джерело права	Основні положення	Приклади застосування
Конституція України	Право на приватність, охорону здоров'я	Ст. 32, 49
Основи законодавства про охорону здоров'я		
Цивільний кодекс України		
Кримінальний кодекс України		
Закон «Про захист персональних даних»		

Таблиця 14. Суб'єкти, об'єкт та правомірність розголошення лікарської таємниці

Критерій	Суб'єкти	Об'єкт	Правомірність розголошення
Хто зобов'язаний зберігати			
Інші учасники			
Обмеження			

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

1. Практичні завдання на здатність запам'ятовувати або відтворювати факти

1.1. Назвіть основні елементи:

- ☐ ☐ 1.1.1. поняття лікарської таємниці
- ☐ 1.1.2. медико-правове значення лікарської таємниці
- ☐ 1.1.3. нормативно-правові акти, що регулюють інститут лікарської таємниці
- ☐ 1.1.4. суб'єктів та об'єкт лікарської таємниці

1.2. Складіть список понять, які стосуються:

- ☐ ☐ 1.2.1. конфіденційності медичної інформації
- ☐ 1.2.2. прав пацієнта на приватність
- ☐ 1.2.3. обов'язків медичного працівника щодо збереження таємниці
- ☐ 1.2.4. правомірності розголошення лікарської таємниці

2. Завдання на здатність розуміти та інтерпретувати вивчене

2.1. Відобразіть зв'язки, які, на вашу думку, існують:

- ☐ 2.1.1. між лікарською таємницею та правом пацієнта на приватність
- ☐ 2.1.2. між нормативним регулюванням та практикою медичних закладів
- ☐ 2.1.3. між суб'єктами збереження та об'єктом лікарської таємниці
- ☐ 2.1.4. між правомірністю розголошення та юридичною відповідальністю

2.2. Поясніть причини виникнення наступних явищ:

- ☐ 2.2.1. закріплення лікарської таємниці у Конституції та законах України
- 2.2.2. необхідності визначення об'єкта лікарської таємниці
- 2.2.3. появи електронних форм збереження медичної інформації
- 2.2.4. встановлення винятків для правомірного розголошення

2.3. Прокоментуйте положення про те:

- 2.3.1. що лікарська таємниця є гарантією реалізації прав пацієнта

2.3.2. що нормативно-правове регулювання забезпечує юридичну силу інституту таємниці

2.3.3. що суб'єкти збереження несуть персональну відповідальність за порушення

2.3.4. що правомірність розголошення визначається балансом між правами пацієнта та суспільними інтересами

3. Завдання на здатність використовувати вивчений матеріал у нових ситуаціях

3.1. Складіть план заходів, необхідних для аналізу:

- ☐ 3.1.1. медико-правового значення лікарської таємниці у сучасній практиці
- ☐ 3.1.2. ефективності нормативно-правового регулювання інституту таємниці
- ☐ 3.1.3. ролі суб'єктів у забезпеченні конфіденційності
- ☐ 3.1.4. умов правомірного розголошення лікарської таємниці

3.2. Запропонуйте механізми вирішення проблеми:

- ☐ ☐ 3.2.1. недостатнього інформування медичних працівників про правові наслідки порушення таємниці
- ☐ 3.2.2. недосконалості законодавчого регулювання у сфері цифрової медицини
- ☐ 3.2.3. порушення прав пацієнтів через неналежне збереження даних
- ☐ 3.2.4. відсутності чітких процедур правомірного розголошення

4. Завдання на здатність аналізувати інформацію, оцінювати значущість даних та робити висновки

4.1. Порівняйте:

- ☐ а) медичне та правове значення лікарської таємниці
- ☐ б) нормативне регулювання в Україні та міжнародні стандарти
- ☐ в) права пацієнта та обов'язки лікаря щодо збереження таємниці
- ☐ г) правомірне та неправомірне розголошення

4.2. Надайте критичні зауваження щодо:

- ☐ ☐ 4.2.1. сучасного стану правового регулювання лікарської таємниці в Україні
- ☐ 4.2.2. проблеми захисту медичних даних у цифровому середовищі

- 4.2.3. ризиків формального ставлення до конфіденційності у медичних закладах
- 4.2.4. недостатньої інтеграції міжнародних стандартів у національну практику

4.3. Проаналізуйте наслідки, до яких може призвести:

- 4.3.1. відсутність належного захисту лікарської таємниці
- 4.3.2. неправомірне розголошення конфіденційної інформації
- 4.3.3. порушення довіри між пацієнтом і лікарем
- 4.3.4. юридична відповідальність медичних працівників за порушення

5. Вирішить проблемні правові ситуації з використанням норм законодавства в галузі охорони здоров'я:

Правова ситуація 5.9.

Лікар розповів стороннім особам про діагноз пацієнта без його згоди. Які права пацієнта порушені?

- Яка відповідальність передбачена за незаконне розголошення?
- Чи може пацієнт вимагати відшкодування моральної шкоди?

Правова ситуація 5. 10.

Пацієнт із небезпечним інфекційним захворюванням відмовився повідомити про свій стан роботодавця. Лікар передав інформацію до органів охорони здоров'я.

- Чи є це правомірним розголошенням?
- Які законодавчі норми дозволяють розкриття інформації без згоди пацієнта?
- Як забезпечується баланс між правами пацієнта та інтересами суспільства?

Правова ситуація 5. 11.

Страхова компанія вимагає від лікарні надати повну медичну історію пацієнта для вирішення питання страхових виплат.

- Чи має страхова компанія право на доступ до такої інформації?
- Які умови повинні бути дотримані для правомірного розкриття даних?
- Хто є суб'єктами збереження лікарської таємниці у цьому випадку?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6. ПРАВОВІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Панова О. Система суб'єктів, які здійснюють державний контроль і нагляд у сфері охорони здоров'я // Юридичний вісник. – 2021. – № 4. – С. 15–25.
2. Ярема О. Г. Предмет і об'єкти державного контролю та нагляду в сфері охорони здоров'я // Молодий вчений. – 2020. – № 8 (84). – С. 242–247.
3. Стеценко В. Ю., Сенюта І. Я., Топчій В. В. Медичне право України : навч. посіб. – Київ : Право, 2019. – 320 с.
4. Гладун З. С. Адміністративно-правове регулювання охорони здоров'я в Україні : монографія. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2018. – 280 с.
5. Основи охорони здоров'я : навч. посіб. / За ред. В. Пономаренка. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2020. – 350 с.

РЕКОМЕНДОВАНІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19 листопада 1992 р. № 2801-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 4. – Ст. 19.
3. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24 лютого 1994 р. № 4004-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 27. – Ст. 218.
4. World Health Organization. Health Systems Governance and Financing. – Geneva : WHO, 2018.
5. European Observatory on Health Systems and Policies. Health System Reviews (HiT series). – Brussels : WHO Regional Office for Europe, 2019

ПЛАН:

1. Проведення дискусії в рамках питань для обговорення.

2. Виступи студентів з усними доповідями та презентаціями.
3. Практична частина: робота з контекстними таблицями, виконання практичних завдань (робота в малих групах).
4. Підведення підсумків заняття.

НАВЧАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ ТА ПРАВОВІ КАТЕГОРІЇ ТЕМИ: □ *система охорони здоров'я, органи державного управління, Міністерство охорони здоров'я України, адміністративне регулювання, медичне право, державна політика у сфері охорони здоров'я, медичне самоврядування, стратегія розвитку охорони здоров'я, первинна медична допомога, вторинна (спеціалізована) медична допомога, третинна (високоспеціалізована) медична допомога, профілактична медицина, санітарно-епідеміологічна служба, медико-санітарна освіта населення, реабілітаційна допомога, паліативна допомога, реформа системи охорони здоров'я, децентралізація управління, фінансування медицини (державне, страхове, приватне), електронна система охорони здоров'я (eHealth), доступність медичних послуг, якість медичних послуг, інтеграція міжнародних стандартів, публічно-приватне партнерство, державний контроль, державний нагляд, ліцензування медичної діяльності, акредитація закладів охорони здоров'я, санітарно-епідемічний нагляд, моніторинг якості медичних послуг, юридична відповідальність у сфері охорони здоров'я, пацієнтські права та їх захист*

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

1. *Які основні функції державного управління у сфері охорони здоров'я?*
2. *Як співвідносяться державне управління та медичне самоврядування?*
3. *Які проблеми існують у системі управління охороною здоров'я України сьогодні?*
4. *У чому полягає відмінність між первинною, вторинною та третинною медичною допомогою?*

5. *Яке значення має профілактична медицина для збереження здоров'я населення?*
6. *Як можна удосконалити систему надання паліативної та реабілітаційної допомоги?*
7. *Які ключові напрями реформування системи охорони здоров'я в Україні?*
8. *Як впливає цифровізація (eHealth) на якість та доступність медичних послуг?*
9. *Які механізми державного контролю та нагляду забезпечують дотримання стандартів у сфері охорони здоров'я?*

ТЕМИ ДЛЯ УСНИХ ПОВІДОМЛЕНЬ ТА ПРЕЗЕНТАЦІЙ

1. *Система управління охороною здоров'я в Україні: структура та функції*
2. *Роль Міністерства охорони здоров'я у формуванні державної політики*
3. *Первинна, вторинна та третинна медична допомога: особливості та значення*
4. *Профілактична медицина як основа збереження здоров'я населення*
5. *Реформа системи охорони здоров'я: сучасні виклики та перспективи*
6. *Цифровізація медицини (eHealth) як інструмент підвищення якості послуг*
7. *Державний контроль у сфері охорони здоров'я: механізми та інститути*
8. *Санітарно-епідемічний нагляд і його роль у забезпеченні безпеки населення*

РОБОТА З ТАБЛИЦЯМИ

Таблиця 15. Рівні лікувально-профілактичної допомоги

Ознака	Первинна допомога	Вторинна допомога	Третинна допомога
Сутність	Базові послуги, сімейна медицина	Спеціалізована допомога у лікарнях	Високоспеціалізовані центри
Мета	Раннє виявлення та профілактика	Лікування складніших випадків	Складні операції, високі технології
Приклади	консультація сімейного лікаря, вакцинація	кардіологія, хірургія	трансплантація, онкологія

Доступність	Найбільш доступна	Обмежена спеціалізацією	Найменш доступна, потребує направлення
-------------	-------------------	-------------------------	--

Таблиця 16. Управління охороною здоров'я: державне та місцеве

Критерій	Державне управління	Міське управління
Органи	МОЗ, Кабінет Міністрів	Обласні та міські департаменти
Функції	Формування політики, стандарти	Реалізація програм, організація закладів
Фінансування	Державний бюджет, міжнародні програми	Місцеві бюджети, гранти
Переваги	Єдність стандартів, контроль	Гнучкість, врахування місцевих потреб
Недоліки	Бюрократичність, повільність	Обмежені ресурси, нерівність між регіонами

Таблиця 17. Державний контроль і нагляд у сфері охорони здоров'я

Ознака	Контроль	Нагляд
Сутність	Перевірка діяльності закладів	Спостереження за дотриманням норм
Органи	МОЗ, Державна служба з питань праці	Санітарно-епідеміологічна служба, прокуратура
Методи	Ліцензування, акредитація, аудит	Моніторинг, інспекції, розслідування
Наслідки	Видача дозволів, санкції	Попередження, приписи, притягнення до відповідальності
Мета	Забезпечення якості послуг	Захист прав пацієнтів і суспільних інтересів

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

1. Практичні завдання на здатність запам'ятовувати або відтворювати факти

1.1. Назвіть основні елементи:

- ☐ 1.1.1. поняття управління у сфері охорони здоров'я
- ☐ 1.1.2. види лікувально-профілактичної допомоги населенню
- ☐ 1.1.3. напрями удосконалення організації охорони здоров'я
- ☐ 1.1.4. форми державного контролю і нагляду у сфері охорони здоров'я

1.2. Складіть список понять, які стосуються:

- ☐ 1.2.1. системи управління охороною здоров'я

- ☐ 1.2.2. первинної, вторинної та третинної медичної допомоги
- ☐ 1.2.3. реформування та цифровізації медицини
- ☐ 1.2.4. ліцензування та акредитації закладів охорони здоров'я

2. Завдання на здатність розуміти та інтерпретувати вивчене

2.1. Відобразіть зв'язки, які, на вашу думку, існують:

- 2.1.1. між управлінням охороною здоров'я та якістю медичних послуг
- 2.1.2. між видами лікувально-профілактичної допомоги та рівнем доступності медицини
- 2.1.3. між удосконаленням організації охорони здоров'я та фінансуванням галузі
- 2.1.4. між державним контролем і захистом прав пацієнтів

2.2. Поясніть причини виникнення наступних явищ:

- ☐ 2.2.1. необхідності реформування системи охорони здоров'я
- ☐ 2.2.2. розвитку профілактичної медицини
- ☐ 2.2.3. впровадження електронних систем (eHealth)
- ☐ 2.2.4. посилення державного контролю у сфері охорони здоров'я

2.3. Прокоментуйте положення про те:

- 2.3.1. що ефективне управління є основою функціонування системи охорони здоров'я
- 2.3.2. що профілактична медицина знижує навантаження на лікарні
- 2.3.3. що удосконалення організації охорони здоров'я потребує інтеграції міжнародних стандартів
- 2.3.4. що державний контроль забезпечує безпеку та якість медичних послуг

3. Завдання на здатність використовувати вивчений матеріал у нових ситуаціях

3.1. Складіть план заходів, необхідних для аналізу:

- ☐ 3.1.1. ефективності управління охороною здоров'я в Україні
- ☐ 3.1.2. доступності різних видів лікувально-профілактичної допомоги
- ☐ 3.1.3. результатів реформування системи охорони здоров'я
- ☐ 3.1.4. дієвості механізмів державного контролю

3.2. Запропонуйте механізми вирішення проблеми:

- ☐ 3.2.1. недостатньої координації між державним та місцевим управлінням
- ☐ 3.2.2. нерівності у доступі до первинної та спеціалізованої допомоги
- ☐ 3.2.3. низької ефективності організаційних реформ у сфері охорони здоров'я
- ☐ 3.2.4. формального характеру державного контролю без реальних змін

4. Завдання на здатність аналізувати інформацію, оцінювати значущість даних та робити висновки

4.1. Порівняйте:

- ☐ а) державне та місцеве управління охороною здоров'я
- ☐ б) первинну та спеціалізовану медичну допомогу
- ☐ в) традиційні та сучасні напрями удосконалення організації охорони здоров'я
- ☐ г) контроль та нагляд у сфері охорони здоров'я

4.2. Надайте критичні зауваження щодо:

- 4.2.1. сучасного стану управління охороною здоров'я в Україні
- 4.2.2. проблеми доступності лікувально-профілактичної допомоги для населення
- 4.2.3. ризиків поверхневого реформування без системних змін
- 4.2.4. недолік державного контролю у сфері охорони здоров'я

4.3. Проаналізуйте наслідки, до яких може призвести:

- ☐ 4.3.1. відсутність ефективного управління у сфері охорони здоров'я
- ☐ 4.3.2. нерівність у доступі до медичних послуг
- ☐ 4.3.3. збереження застарілих організаційних моделей у медицині
- ☐ 4.3.4. слабкий державний контроль за діяльністю медичних закладів

5. Вирішить проблемні правові ситуації з використанням норм законодавства в галузі охорони здоров'я:

Правова ситуація 5.12.

У сільській місцевості відсутній сімейний лікар, що призводить до порушення права населення на доступ до первинної медичної допомоги.

- Які органи управління охороною здоров'я відповідають за забезпечення первинної допомоги?

- Чи можна розглядати це як порушення конституційного права на охорону здоров'я?
- Які правові механізми можуть бути застосовані для вирішення проблеми?

Правова ситуація 5. 13.

Пацієнт відмовляється від реєстрації в електронній системі охорони здоров'я, вважаючи це порушенням його права на приватність.

- Чи має пацієнт право відмовитися від використання електронної системи?
- Як законодавство врегульовує баланс між цифровізацією та захистом персональних даних?
- Які обов'язки медичного закладу щодо інформування пацієнта про його права?

Правова ситуація 5. 14.

Під час перевірки медичного закладу виявлено порушення санітарно-епідемічних норм, що створює загрозу для пацієнтів.

- Які органи здійснюють державний контроль у сфері охорони здоров'я?
- Які види юридичної відповідальності можуть бути застосовані до закладу?
- Як забезпечується захист прав пацієнтів у таких випадках?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7. МЕДИЧНА ДОПОМОГА ТА МЕДИЧНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Стеценко В. Ю., Сенюта І. Я., Топчій В. В. *Медичне право України* : навч. посіб. – Київ : Право, 2019. – 320 с.
2. Гладун З. С. *Адміністративно-правове регулювання охорони здоров'я в Україні* : монографія. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2018. – 280 с.
3. Сенюта І. Я. *Правове регулювання медичних послуг та медичної допомоги в Україні* // Медичне право України : зб. наук. праць. – Львів : ЛОБФ «Медицина і право», 2022. – С. 45–62.

РЕКОМЕНДОВАНІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19 листопада 1992 р. № 2801-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 4. – Ст. 19.
3. Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 06 квітня 2000 р. № 1645-ІІІ // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 29. – Ст. 228.
4. Закон України «Про лікарські засоби» від 04 квітня 1996 р. № 123/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 22. – Ст. 86.
5. Закон України «Про народну медицину (цілителство)» – проєкт та чинні положення щодо права на зайняття народною медициною.
6. World Health Organization. *Health Systems Governance and Financing*. – Geneva : WHO, 2018.
7. Council of Europe. *Convention on Human Rights and Biomedicine (Oviedo Convention)*. – Oviedo, 1997.

ПЛАН:

1. Проведення дискусії в рамках питань для обговорення.
2. Виступи студентів з усними доповідями та презентаціями.
3. Практична частина: робота з контекстними таблицями, виконання практичних завдань (робота в малих групах).
4. Підведення підсумків заняття.

НАВЧАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ ТА ПРАВОВІ КАТЕГОРІЇ ТЕМИ: *медична допомога, медична послуга, медичне обслуговування, правовий статус пацієнта, зобов'язання з надання медичної допомоги, договір про надання медичних послуг, екстрена медична допомога, первинна медична допомога, вторинна*

(спеціалізована) медична допомога, третинна (високоспеціалізована) медична допомога, паліативна допомога, реабілітаційна допомога, загальнодоступність медичної допомоги, державні гарантії охорони здоров'я, правове забезпечення вакцинації, обов'язкові щеплення, добровільна вакцинація, народна медицина (цілителство), правове регулювання цілителства, відповідальність за шкоду здоров'ю пацієнта

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

- 1. У чому полягає відмінність між поняттями «медична допомога» та «медична послуга»?*
- 2. Як правова природа медичної допомоги впливає на права та обов'язки пацієнта і лікаря?*
- 3. Які основні елементи входять до поняття «медичне обслуговування»?*
- 4. Які правові підстави виникнення зобов'язань щодо надання медичної допомоги можна виділити?*
- 5. Як забезпечується загальнодоступність медичної допомоги в Україні?*
- 6. У чому полягає різниця між первинною, вторинною та третинною медичною допомогою?*
- 7. Які правові механізми регулюють проведення обов'язкових та добровільних щеплень?*
- 8. Як забезпечується баланс між правом на охорону здоров'я та правом на відмову від вакцинації?*
- 9. Які правові проблеми виникають у сфері зайняття народною медициною (цілителством) та як вони можуть бути врегульовані?*

ТЕМИ ДЛЯ УСНИХ ПОВІДОМЛЕНЬ ТА ПРЕЗЕНТАЦІЙ

- 1. Правова природа медичної допомоги та медичної послуги: співвідношення та відмінності*
- 2. Поняття медичного обслуговування: структура та правове регулювання*
- 3. Підстави виникнення зобов'язань з надання медичної допомоги*
- 4. Конституційні гарантії та забезпечення загальнодоступності медичної допомоги*

5. Види медичної допомоги: первинна, вторинна, третинна, паліативна та реабілітаційна
6. Правове забезпечення вакцинації населення: обов'язкові та добровільні щеплення
7. Право на зайняття народною медициною (цілительством): сучасний стан і проблеми правового регулювання
8. Баланс між правами пацієнта та суспільними інтересами у сфері охорони здоров'я

РОБОТА З ТАБЛИЦЯМИ

Таблиця 15. Медична допомога vs медична послуга

Ознака	Медична допомога	Медична послуга
Сутність		
Правова природа		
Мета		
Приклади		

Таблиця 16. Види медичної допомоги

Ознака	Первинна допомога	Вторинна допомога	Третинна допомога	Паліативна/реабілітаційна
Сутність				
Мета				
Приклади				
Доступність				

Таблиця 17. Вакцинація vs народна медицина (цілительство)

Ознака	Вакцинація	Народна медицина (цілительство)
Правова основа		
Характер		
Обов'язковість		
Мета		
Відповідальність		

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

1. Практичні завдання щодо засвоєння та відтворення фактичних знань

1.1. Визначте ключові елементи:

- ☐ 1.1.1. поняття медичної допомоги
- ☐ 1.1.2. поняття медичної послуги

- ☐ 1.1.3. нормативно-правові акти, які регламентують надання медичного обслуговування
- ☐ 1.1.4. класифікація видів медичної допомоги

1.2. Сформуйте перелік термінів, що стосуються:

- ☐ 1.2.1. забезпечення загальнодоступності медичної допомоги
- ☐ 1.2.2. підстав виникнення зобов'язань щодо надання медичної допомоги
- ☐ 1.2.3. правового регулювання процесу вакцинації населення
- ☐ 1.2.4. права на здійснення народної медицини (цілителства)

2. Завдання, спрямовані на осмислення та інтерпретацію матеріалу

2.1. Визначте зв'язки, які існують між наступними аспектами:

- ☐ 2.1.1. медичною допомогою та медичними послугами
- ☐ 2.1.2. принципом загальнодоступності медичної допомоги і конституційними гарантіями
- ☐ 2.1.3. видами медичної допомоги та рівнем їх фінансування
- ☐ 2.1.4. правовим регулюванням вакцинації та захистом прав пацієнтів

2.2. Обґрунтуйте причини виникнення таких явищ:

- ☐ 2.2.1. закріплення права на отримання медичної допомоги в Конституції України
- ☐ 2.2.2. формування договірних відносин у сфері медичних послуг
- ☐ 2.2.3. необхідність визначення видів медичної допомоги
- ☐ 2.2.4. впровадження правових норм щодо народної медицини

2.3. Дайте коментар до положень:

- ☐ 2.3.1. щодо державної гарантії охорони здоров'я через медичну допомогу
- ☐ 2.3.2. про цивільно-правовий характер медичних послуг
- ☐ 2.3.3. роль загальнодоступності медичної допомоги як основи соціальної справедливості
- ☐ 2.3.4. значення вакцинації населення для національної безпеки

3. Завдання щодо застосування знань у нестандартних ситуаціях

3.1. Розробіть план заходів для аналізу:

- ☐ 3.1.1. правової природи медичної допомоги у сучасній практиці

☐ 3.1.2. ефективності нормативно-правового регулювання надання медичних послуг

☐ 3.1.3. забезпечення загальнодоступності медичної допомоги в різних регіонах

☐ 3.1.4. особливостей правового регулювання вакцинації населення

3.2. Запропонуйте дієві механізми вирішення проблем:

☐ 3.2.1. недостатньої доступності первинної медичної допомоги

☐ 3.2.2. недосконалості законодавчого регулювання сфери медичних послуг

☐ 3.2.3. низького рівня правового забезпечення вакцинації

☐ 3.2.4. відсутності чітких правил щодо народної медицини

4. Завдання щодо аналізу, оцінки та формування висновків

4.1. Здійсніть порівняння:

☐ а) медичної допомоги та медичних послуг

☐ б) нормативного регулювання медичного обслуговування в Україні та міжнародних стандартів

☐ в) первинної, вторинної та третинної медичної допомоги

☐ г) правового забезпечення вакцинації та народної медицини

4.2. Висловіть критичні зауваження щодо:

☐ 4.2.1. сучасного стану правового регулювання системи медичної допомоги в Україні

☐ 4.2.2. проблеми забезпечення загальнодоступності медичних послуг

☐ 4.2.3. ризиків формального підходу до процесу вакцинації населення

☐ 4.2.4. недоліків правового регулювання народної медицини

4.3. Проаналізуйте можливі наслідки:

☐ 4.3.1. відсутності належного правового регулювання медичної допомоги

☐ 4.3.2. нерівності у доступі до медичних послуг

☐ 4.3.3. масової відмови від вакцинації

☐ 4.3.4. неконтрольованої практики народної медицини без правових обмежень

5. Вирішить проблемні правові ситуації з використанням норм законодавства в галузі охорони здоров'я:

Правова ситуація 5.15.

Пацієнт уклав договір із приватною клінікою на проведення діагностичних процедур. Клініка не виконала зобов'язання у визначений строк, що призвело до погіршення стану здоров'я пацієнта.

- Яка юридична природа договору про надання медичних послуг?
- Які елементи договору були порушені?
- Які види цивільно-правової відповідальності можуть бути застосовані до клініки?

Правова ситуація 5. 16.

У невеликому місті відсутній заклад первинної медичної допомоги, що унеможливорює своєчасне отримання базових послуг населенням.

- Чи є це порушенням конституційного права на охорону здоров'я?
- Які органи влади відповідають за забезпечення загальнодоступності медичної допомоги?
- Які правові механізми можуть бути використані для вирішення проблеми?

Правова ситуація 5. 17.

Батьки відмовилися від обов'язкової вакцинації дитини, мотивуючи це зверненням до народної медицини. У школі дитину не допустили до занять через відсутність щеплень.

- Які правові норми регулюють обов'язкову вакцинацію населення?
- Чи може право на зайняття народною медициною бути підставою для відмови від щеплень?
- Як забезпечується баланс між правом на свободу вибору та суспільними інтересами у сфері охорони здоров'я?

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 8. ДОГОВІР ПРО НАДАННЯ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Боброва О. В. Боброва О. В. Договір про надання медичних послуг: цивільно-правова характеристика // Медичне право України: проблеми становлення і розвитку: зб. наук. праць. – Львів: ЛОБФ «Медицина і право», 2019. – С. 112–120.
2. Стеценко С. Г. Стеценко С. Г. Медичне право України: навч. посіб. – Київ: Алерта, 2020. – 320 с.
3. Петришин О. В. Петришин О. В. Цивільно-правові договори у сфері охорони здоров'я: проблеми класифікації та виконання // Вісник Національної академії правових наук України. – 2021. – № 2. – С. 45–53.
4. Грищук О. В. Грищук О. В. Юридична природа договору про надання медичних послуг // Юридична Україна. – 2022. – № 7. – С. 33–40.
5. Кравченко М. І. Кравченко М. І. Цивільно-правова відповідальність за неналежне виконання договору про надання медичних послуг // Підприємництво, господарство і право. – 2023. – № 9. – С. 21–27.

РЕКОМЕНДОВАНІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ:

1. Цивільний кодекс України: Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.
2. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19 листопада 1992 р. № 2801-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 4. – Ст. 19.
3. Закон України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення»: Закон України «Про державні фінансові

гарантії медичного обслуговування населення» від 19 жовтня 2017 р. № 2168-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 48. – Ст. 436.

ПЛАН:

1. Проведення дискусії в рамках питань для обговорення.
2. Виступи студентів з усними доповідями та презентаціями.
3. Практична частина: робота з контекстними таблицями, виконання практичних завдань (робота в малих групах).
4. Підведення підсумків заняття.

НАВЧАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ ТА ПРАВОВІ КАТЕГОРІЇ ТЕМИ: *суб'єкти договору, пацієнт, заклад охорони здоров'я, лікар, страхова компанія, об'єкт договору, медична послуга як нематеріальне благо, що має споживчу та правову цінність, зміст договору, права та обов'язки сторін, умови надання послуг, порядок оплати, форма договору, усна, письмова, електронна (з урахуванням цифровізації охорони здоров'я), умови чинності договору, набрання чинності, порядок укладення, дотримання вимог закону, елементи договору, предмет, ціна, строк, відповідальність сторін, зобов'язання сторін, виконання медичних послуг належної якості, своєчасність, дотримання стандартів лікування, цивільно-правова відповідальність, відшкодування шкоди, компенсація моральної шкоди, штрафні санкції, правові режими, публічний договір, договір приєднання, індивідуальний договір, захист прав пацієнта, право на інформацію, конфіденційність, інформовану згоду.*

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

1. *Які критерії можна покласти в основу класифікації договорів у сфері медицини?*
2. *Чим договір про надання медичних послуг відрізняється від інших цивільно-правових договорів?*

3. *Яка юридична природа договору про надання медичних послуг: чи є він публічним, чи індивідуальним?*
4. *Які особливості виконання зобов'язань за договором про надання медичних послуг у порівнянні з договорами купівлі-продажу чи підряду?*
5. *Які види договорів про надання медичних послуг можна виділити (страхові, приватні, державні, індивідуальні)?*
6. *Які правові наслідки має момент набрання чинності договором про надання медичних послуг?*
7. *Які проблеми виникають при укладенні договорів у сфері медицини в електронній формі?*
8. *Які елементи договору про надання медичних послуг є обов'язковими, а які можуть бути факультативними?*
9. *Як забезпечується баланс прав та обов'язків пацієнта і медичного закладу?*
10. *Які види цивільно-правової відповідальності застосовуються у випадку неналежного виконання договору про надання медичних послуг?*
11. *Чи достатньо чинне законодавство регулює питання відповідальності медичних закладів перед пацієнтами?*

□ ТЕМИ ДЛЯ УСНИХ ПОВІДОМЛЕНЬ ТА ПРЕЗЕНТАЦІЙ

1. *Класифікація договорів у сфері медицини: критерії та практичне значення*
2. *Поняття договору про надання медичних послуг: правова природа та особливості*
3. *Юридична природа договору про надання медичних послуг: цивільно-правовий аспект*
4. *Особливості виконання зобов'язань за договором про надання медичних послуг*
5. *Види договорів про надання медичних послуг: публічні, індивідуальні, страхові, електронні*

6. *Набрання чинності та порядок укладення договору про надання медичних послуг*
7. *Елементи договору про надання медичних послуг: предмет, ціна, строк, відповідальність*
8. *Цивільно-правова відповідальність за неналежне виконання договору про надання медичних послуг*
9. *Захист прав пацієнта у межах договору про надання медичних послуг*
10. *Міжнародний досвід регулювання договорів у сфері медицини: уроки для України*

РОБОТА З ТАБЛИЦЯМИ

Таблиця 18. Класифікація договорів у сфері медицини

Критерій	Вид договору	Приклад	Особливість
За формою			
За суб'єктами			
За характером			
За предметом			

Таблиця 19. Юридична природа та виконання зобов'язань

Аспект	Договір про медичні послуги	Інші цивільно-правові договори (купівля-продаж, підряд)
Предмет	Надання нематеріальної послуги (медична допомога)	
Характер	Особистий, довірчий	
Виконання	Вимагає дотримання стандартів лікування, етичних норм	
Ризики		Ризики матеріальних збитків
Контроль		Технічні стандарти, договори поставки

Таблиця 20. Цивільно-правова відповідальність

Порушення	Наслідок для пацієнта	Вид відповідальності	Правовий механізм
Неналежне виконання послуги	Погіршення здоров'я		
Порушення строків	Затримка лікування		

Порушення права на інформацію	Пацієнт не отримав повної інформації		
Порушення конфіденційності	Розголошення медичної таємниці		
Відмова у наданні послуги	Пацієнт позбавлений доступу до лікування		

ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ

1. Завдання, спрямовані на перевірку здатності оперувати фактичними знаннями

1.1. Визначте основні компоненти:

1.1.1 поняття договору про надання медичних послуг;

1.1.2 юридичну природу договірних відносин у сфері медицини;

1.1.3 нормативно-правові акти, що регламентують укладення договорів у системі охорони здоров'я;

1.1.4 класифікаційні ознаки договорів щодо медичних послуг.

1.2. Складіть перелік термінів, що мають відношення до:

☐ 1.2.1 процедури укладення договору про надання медичних послуг;

☐ 1.2.2 структурних елементів договору (сторони, предмет, вартість, строк);

☐ 1.2.3 особливостей виконання договірних зобов'язань;

☐ 1.2.4 аспектів цивільно-правової відповідальності за порушення умов договору.

2. Завдання щодо аналізу й інтерпретації матеріалу

2.1. Встановіть взаємозв'язки між такими аспектами:

2.1.1. договором про надання медичних послуг та правовим статусом пацієнта;

2.1.2. юридичною природою договору та його цивільно-правовими наслідками;

2.1.3. класифікацією договорів та їх специфічними характеристиками виконання;

2.1.4. цивільно-правовою відповідальністю та механізмами захисту прав пацієнтів.

2.2. Обґрунтуйте причини виникнення наступних явищ:

- ☐ 2.2.1 формування договірних відносин у галузі медицини;
- ☐ 2.2.2 необхідності визначення суттєвих елементів договору про надання медичних послуг;
- ☐ 2.2.3 впровадження спеціальних норм щодо укладення й виконання договорів у сфері охорони здоров'я;
- ☐ 2.2.4 закріплення цивільно-правової відповідальності у випадку невиконання договірних зобов'язань.

3. Завдання щодо практичного застосування теоретичних знань

3.1. Розробіть комплекс заходів для аналізу:

- ☐ 3.1.1 юридичної природи договору щодо медичних послуг;
- ☐ 3.1.2 ефективності правового регулювання процесу укладання договорів у медицині;
- ☐ 3.1.3 особливостей виконання договірних зобов'язань за різними видами договорів;
- ☐ 3.1.4 практики застосування цивільно-правової відповідальності у сфері охорони здоров'я.

3.2. Запропонуйте оптимальні шляхи вирішення проблемних питань:

- ☐ 3.2.1 недостатньої правової визначеності при укладенні договорів про медичні послуги;
- ☐ 3.2.2 неуніфікованості класифікації договорів у галузі медицини;
- ☐ 3.2.3 порушень договірних зобов'язань з боку медичних установ;
- ☐ 3.2.4 недосконалості чинних механізмів притягнення до цивільно-правової відповідальності.

4. Завдання щодо аналітичного оцінювання та формулювання висновків

4.1. Проведіть порівняльний аналіз:

- ☐ 4.1.1 договору про надання медичних послуг і договору про медичну допомогу;

- ☐ 4.1.2 юридичної природи договорів у сфері медицини та інших видів цивільно-правових договорів;
- ☐ 4.1.3 класифікації договорів у сфері медицини й особливостей їх практичного використання;
- ☐ 4.1.4 підходів до цивільно-правової відповідальності в Україні та на міжнародному рівні.

4.2. Наведіть критичні зауваження щодо:

- ☐ 4.2.1 сучасного стану правового регулювання договірних відносин у сфері медицини;
- ☐ 4.2.2 проблем ідентифікації суттєвих елементів договору про надання медичних послуг;
- ☐ 4.2.3 ризиків неналежного виконання договірних обов'язків;
- ☐ 4.2.4 недоліків існуючих механізмів цивільно-правової відповідальності у сфері охорони здоров'я.

4.3. Оцініть можливі наслідки:

- 4.3.1 відсутності належного правового регулювання договірних відносин у сфері медицини;
- 4.3.2 неналежного виконання зобов'язань за договором про надання медичних послуг;
- 4.3.3 порушення прав пацієнтів через недосконалість договірних конструкцій;
- 4.3.4 ігнорування вимог цивільно-правової відповідальності з боку медичних закладів

5. Вирішить проблемні правові ситуації з використанням норм законодавства в галузі охорони здоров'я:

Правова ситуація 5.18.

Пацієнт уклав письмовий договір із приватною клінікою на проведення планової операції. У договорі були визначені предмет (операція), строк виконання та вартість послуги. Клініка порушила строк проведення операції, що призвело до погіршення стану здоров'я пацієнта.

- Які елементи договору були порушені?
- Яка цивільно-правова відповідальність настає для клініки?
- Чи може пацієнт вимагати компенсацію моральної шкоди?

Правова ситуація 5. 19.

Пацієнт скористався онлайн-сервісом телемедицини, де уклав електронний договір про консультацію лікаря. Після отримання послуги пацієнт заявив, що договір не має юридичної сили, оскільки не був підписаний у паперовій формі.

Чи має електронний договір юридичну силу?

- Які умови набрання чинності договором у сфері медичних послуг?
- Які нормативно-правові акти регулюють укладення електронних договорів у медицині?

Правова ситуація 5. 20.

Пацієнт уклав договір із державним медичним закладом на проведення лікування. Лікар не надав повної інформації про можливі ризики та побічні ефекти лікування. Внаслідок цього пацієнт зазнав шкоди здоров'ю.

- Чи є інформована згода обов'язковим елементом договору про надання медичних послуг?
- Яка відповідальність настає за порушення права пацієнта на інформацію?
- Як можна захистити права пацієнта у судовому порядку?

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Боброва О. В. Договір про надання медичних послуг: цивільно-правова характеристика // *Медичне право України: проблеми становлення і розвитку: зб. наук. праць.* – Львів: ЛОБФ «Медицина і право», 2019. – С. 112–120.
2. Боброва О. В. *Медичне право України : навч. посіб.* – Київ : Центр учбової літератури, 2018. – 312 с.
3. Боброва О. В. *Медичне право України: навчальний посібник.* – Київ: Юрінком Інтер, 2019.
4. Галай В. О. Захист прав пацієнтів у правозахисному механізмі в Україні // *Медичне право України: проблеми становлення та розвитку : зб. наук. праць.* – Київ : Юрінком Інтер, 2018. – С. 145–158.
5. Гладун З. С. *Адміністративно-правове регулювання охорони здоров'я в Україні : монографія.* – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2018. – 280 с.
6. Грибан В. В. *Правові засади охорони здоров'я : монографія.* – Київ : Юрінком Інтер, 2019. – 356 с.
7. Грищук О. В. Юридична природа договору про надання медичних послуг // *Юридична Україна.* – 2022. – № 7. – С. 33–40.
8. Козак Л. В. *Правові аспекти медичної діяльності в Україні : монографія.* – Харків : Право, 2020. – 298 с.
9. Кравченко М. І. Цивільно-правова відповідальність за неналежне виконання договору про надання медичних послуг // *Підприємництво, господарство і право.* – 2023. – № 9. – С. 21–27.
10. Кучер В. О. Судовий спосіб захисту прав пацієнтів // *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* – 2020. – Вип. 61. – С. 112–118.
11. Панова О. Система суб'єктів, які здійснюють державний контроль і нагляд у сфері охорони здоров'я // *Юридичний вісник.* – 2021. – № 4. – С. 15–25.

- 12.Петришин О. В. Цивільно-правові договори у сфері охорони здоров'я: проблеми класифікації та виконання // Вісник Національної академії правових наук України. – 2021. – № 2. – С. 45–53.
- 13.Сенюта І. Я. Медичне право : навч. посіб. – Львів : Світ, 2016. – 280 с.
- 14.Сенюта І. Я. Медичне право: права пацієнтів та відповідальність лікарів. – Львів: Світ, 2017.
- 15.Сенюта І. Я. Правове регулювання медичних послуг та медичної допомоги в Україні // Медичне право України : зб. наук. праць. – Львів : ЛОБФ «Медицина і право», 2022. – С. 45–62.
- 16.Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник. – Харків : Консум, 2019. – 520 с.
- 17.Сліпченко Т. В. Лікарська таємниця – правові основи захисту // Актуальні проблеми правознавства. – 2021. – № 2. – С. 91–97.
- 18.Стеценко С. Г. Медичне право України: навч. посіб. – Київ: Алерта, 2020. – 320 с.
- 19.Стеценко С. Г., Сенюта І. Я., Боброва О. В. Медичне право України : підручник. – Київ : Правова єдність, 2021. – 480 с.
- 20.Стеценко В. Ю., Сенюта І. Я., Топчій В. В. Медичне право України : навч. посіб. – Київ : Право, 2019. – 320 с.
- 21.Федоренко В. Л. Право на охорону здоров'я в системі прав людини : монографія. – Київ : НАДУ, 2017. – 240 с.
- 22.Яновська О. Г., Городовенко В. В., Біцай А. В. Юрисдикційні механізми захисту прав пацієнта : монографія. – Київ : Право, 2019. – 256 с.
- 23.Ярема О. Г. Предмет і об'єкти державного контролю та нагляду в сфері охорони здоров'я // Молодий вчений. – 2020. – № 8 (84). – С. 242–247.
- 24.Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
- 25.Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.

26. *Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.*
27. *Кодекс України про адміністративні правопорушення. – Київ : 1984.*
28. *Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19 листопада 1992 р. № 2801-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 4. – Ст. 19.*
29. *Закон України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» від 19 жовтня 2017 р. № 2168-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 48. – Ст. 436.*
30. *Закон України «Про захист населення від інфекційних хвороб» від 06 квітня 2000 р. № 1645-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 29. – Ст. 228.*
31. *Закон України «Про захист персональних даних» від 1 червня 2010 р. № 2297-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 34. – Ст. 481.*
32. *Закон України «Про лікарські засоби» від 04 квітня 1996 р. № 123/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 22. – Ст. 86.*
33. *Закон України «Про народну медицину (цілителство)» – проєкт.*
34. *Закон України «Про психіатричну допомогу» – Київ : 2000.*
35. *Закон України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині» – Київ : 2018.*
36. *Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24 лютого 1994 р. № 4004-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 27. – Ст. 218.*
37. *Закон України «Про звернення громадян» від 2 жовтня 1996 р. № 393/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 47. – Ст. 256.*
38. *Council of Europe. Convention on Human Rights and Biomedicine (Oviedo Convention). – Oviedo, 1997.*
39. *European Charter of Patients' Rights. – Rome : Active Citizenship Network, 2002. – 12 p.*
40. *European Convention on Human Rights. – Rome*

Електронне навчальне видання комбінованого використання
Можна використовувати в локальному та мережному режимі

Варич Оксана Петрівна
Коваленко Денис Володимирович

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Методичні рекомендації
до практичних занять для здобувачів вищої освіти
другого (магістерського) рівня денної та заочної форм здобуття освіти
за спеціальністю ДЗ «Менеджмент» освітньо-професійної програми
«Управління лікувально-профілактичними закладами»

В авторській редакції

Підписано до розміщення 27.03.2026. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 3,11. Обсяг 0,818 Мб. Зам. № 88/26.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009
Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна